TTIP E 43/2013 vp – EJ 7/2016 vp (UM, Wilska ja Blomberg) 19.5.2016

Kestävä kehitys (kauppa ja työelämän normit, kauppa ja ympäristö)

- EU:n ja Yhdysvaltojen muiden maiden kanssa solmimat vapaakauppasopimukset sisältävät jo vakiintuneen käytännön mukaisesti kauppaan ja työelämän normeihin sisältyviä määräyksiä ja ne ovat myös osa TTIP-neuvotteluja. Molemmat osapuolet ovat olleet aiheessa omalla tavallaan edelläkävijöitä globaalisti 1990-luvulta asti, mutta monenkeskisiin ratkaisuihin ei olla kehitysmaiden vastustuksesta päästy. TTIP:lla voisi olla merkittävää vaikutusta globaalilla tasolla.

- EU antoi lokakuussa 2015 kestävää kehitystä koskevan neuvotteluesityksensä, joka sisältää määräyksiä työelämän normeista ja ympäristöstä. Ehdotusta tullaan täydentämään myöhemmin institutionaalista kehystä koskevilla määräyksillä.

- Yhdysvallat on alkuvuodesta 2016 antanut omat neuvotteluesityksensä koskien kauppaa ja työelämän normeja sekä ympäristöä. Myös Yhdysvallat tulee vielä osin täydentämään neuvotteluesityksiään. EU:n nykyisissä vapaakauppasopimuksissa työelämän kysymykset ovat osana laajempaa kestävän kehityksen kokonaisuutta kattaen myös ympäristökysymykset. Yhdysvaltojen sopimuksissa työelämän kysymykset ja ympäristö ovat sen sijaan omina kokonaisuuksinaan.

- EU:n neuvotteluehdotus perustuu EU:n aiempaan käytäntöön ja malleihin, se kattaa kansainvälisten ympäristösopimusten ja keskeisten työelämän normien kunnioittamisen sekä osapuolten oikeuden ylläpitää tiukkaa lainsäädäntöä näillä aloilla. Ympäristö- sekä työelämän normeja ei voida sopimuksella heikentää investointien houkuttelemiseksi.

EU:n neuvotteluesitys

<u>I – Yleiset periaatteet</u>

- Alussa ovat yleiset periaatteet (*overarching principles*), missä asetetaan yleinen konteksti tavoitteineen ja viittaukset ympäristöä ja työelämän oikeuksia koskeviin keskeisiin kansainvälisiin.sopimuksiin.

- Alussa vahvistetaan lisäksi selvästi todetaan osapuolten oikeus määrätä omasta sääntelyn tasostaan (*right to regulate*).

<u>II – Työelämän normit</u>

- Teksti on rakennettu pitkälti ILO:n vuoden 1998 työelämän perusperiaatteita ja –oikeuksia koskevan julistuksen varaan, joka sisältää ILO:n kahdeksaan perusyleissopimukseen (*fundamental conventions*) sisältyvät teemat: yhdistymisvapaus ja kollektiivisen neuvotteluoikeuden tehokas tunnustaminen; kaikenlaisen pakkotyön poistaminen; lapsityövoiman käytön tehokas kieltäminen ja lapsityön pahimpien muotojen kieltäminen sekä työmarkkinoilla ja ammatinharjoittamisen yhteydessä tapahtuvan syrjinnän poistaminen.

- ILOn 1998 julistukseen viittaaminen yksittäisten ILOn konventioiden sijaan vastaa tapaa, jolla Yhdysvaltojen vapaakauppasopimuksissa on tematiikkaa lähestytty

- Uutuutena verrattuna EU nykyisiin sopimuksiin ovat nämä temaattiset artiklat, joissa jokaisessa painotetaan näiden artiklojen sisällön kunnioittamiseen ja tunnustettaisiin aihetta koskevien ILO:n yleissopimusten merkitys, ml. ne joita Yhdysvallat ei ole ratifioinut.

- ILO:n konventioiden ratifioiniten osalta sitoudutaan työhön ratifiointeja kohti. Sopimukseen ei kuitenkaan tulisi velvoitetta ratifiointiin. Temaattisten artiklojen alla lukuisia yksityiskohtia, tarkoituksena edistää näin ILO:n keskeisten sopimusten sisällön toimeenpanoa.

III – Ympäristö

- Luku kattaisi kansainvälisten ympäristösopimusten kunnioittamisen sekä molempien osapuolten oikeuden ylläpitää haluamaansa ympäristölainsäädäntöä. Molempien ympäristöstandardit ovat korkeat, mutta erilaiset. Ympäristönormeja ei voitaisi sopimuksella heikentää investointien houkuttelemiseksi. Sopimus painottaisi myös luonnonvarojen kestävää käyttöä, johon sisältyvät luonnon monimuotoisuus, uhatut lajit, metsät ja kalatalous. Osapuolet sitoutuisivat kemikaalien ja jätteiden kestävään kauppaan ja käsittelyyn.

- Sekä EU:lla että Yhdysvalloilla on vahvat Cleantech-markkinat, ja molemmat tavoittelevat sopimuksella ympäristötuotteiden ja -palveluiden kaupan vapauttamista. Fokus on ilmastonmuutoksen torjunnassa, mm. uudistuvan energian teknologian ja energiatehokkaiden tuotteiden kaupan edistämisen kautta. EUn esitys tehtiin ennen Pariisin ilmastokokousta ja esitystä tullaan vielä täydentämään.

IV - Horisontaaliset asiat

- Yhteisessä osassa säädettäisiin, ettei suojelun tasoa (*upholding level of protection*) saa heikentää sääntelyä kaupan tai investointien houkuttelemiseksi eikä sääntöjä saa olla soveltamatta kaupan tai investointien houkuttelemiseksi.

- Lisäksi tulisivat määräykset sidosryhmien osallistamisesta sekä yritysten yhteiskuntavastuusta. Osiossa viitataan mm. keskeisiin soft law instrumentteihin (esim. OECDn monikansallisten yritysten toimintaohjeet ja YK:n yrityksiä ja ihmisoikeuksia koskevat ohjaavat periaatteet) sekä kannustetaan niiden käyttöön.

Institutionaaliset järjestelyt

- Sopimukseen tulisi myös järjestelyt ja elimet –kuten kestävän kehityksen alakomitea ja kansalliset yhteyspisteet-- sopimuksen toimeenpanon seurantaa varten sekä mahdollisten erimielisyyksien ratkaisemiseksi. EU:n neuvotteluesityksessä ei kata vielä tätä osaa. Komissio on halunnut edetä ensin neuvottelujen sisältökysymyksissä ja vasta sitten tuoda esityksen tästä osasta.

- EU:n vapaakauppasopimuksissa kestävän kehityksen luvut eivät ole sopimusten yleisen riitojenratkaisumekanismin ja sanktioiden alaisia, kun taas USA:ssa sopimuksissa ne ovat. Tämä on yksi keskeisin ero EU:n ja Yhdysvaltojen välisissä sopimuksissa.

- EU:n käytäntönä sen tekemissä sopimuksissa on, että määräysten toimeenpano varmistetaan dialogilla ja yhteistyöllä. Myös EUn sopimuksissa on menettelyt mahdollisten erimielisyyksien ratkaisuun, mutta ne eivät voi johtaa taloudellisiin seurauksiin tai sanktiointiin.

Seuraavaksi työstetään yhteinen konsolidoitu neuvotteluteksti osapuolten esitysten perusteella, jonka pohjalta neuvotteluja jatketaan.+++

Palveluiden kauppa

- Palvelut ovat EU:n ja Yhdysvaltojen talouksille erittäin tärkeitä ja osapuolten välillä käydään jo nyt vilkasta kauppaa palveluissa. EU:ssa palvelut vastaavat noin 60%:sta kaikista työpaikoista.

- EU:n tavoitteena neuvotteluissa on varmistaa, että EU:n yritykset pystyvät kilpailemaan Yhdysvalloissa samoin ehdoin kuin paikalliset yritykset. Tavoitteena on helpottaa palveluiden kauppaa Atlantin yli niin rajat ylittävien digitaalisten palveluiden, investointien kuin henkilöiden liikkuvuudenkin osalta. Esimerkiksi televiestinnän osalta Yhdysvalloissa on edelleen rajoituksia sen suhteen, kuinka suuren osan ulkomaiset omistajat voivat omistaa televiestintäyrityksestä. EU:ssa tällaisia rajoituksia ei ole ja markkinat ovat avoimet. Sopimus pyrkii puuttumaan muun muassa tämänkaltaisiin epätasapainoisiin tilanteisiin.

- Tavoitteena on, että sopimukseen sisällytetään myös lupa- ja pätevyysvaatimuksia ja -menettelyjä koskevia velvoitteita, joilla taattaisiin niiden läpinäkyvyys ja syrjimättömyys. Näin pyrittäisiin vaikuttamaan siihen, ettei lupavaatimuksista ja -menettelyistä aiheutuisi piiloesteitä palveluiden kaupalle. Edelleen tavoitteena on sisällyttää kilpailua edistäviä velvoitteita tietyille sektoreille EU:n sisämarkkinasääntöjen pohjalta sekä tiivistää yhteistyötä eri alojen sääntelyssä.

- Molemmat osapuolet ovat antaneet omat tekstiehdotuksensa palvelukauppaa koskevaksi sopimustekstiksi ja markkinoillepääsytarjouksia on vaihdettu kaksi kertaa. Tekstiehdotuksia yhdistetään parhaillaan; niin sanottua konsolidoitua tekstiä on olemassa jo muun muassa rajat ylittävien palveluiden ja televiestinnän suhteen.

- EU:lla ja Yhdysvalloilla on erilaiset lähestymistavat tiettyihin palvelukauppaa koskeviin kysymyksiin (esimerkiksi markkinoillepääsy, sopimuksen kate ja rakenne), joten neuvottelut ovat olleet ja tulevat olemaan haastavia, vaikka hyvää teknistä edistystä onkin jo saatu aikaan.

- Niin EU kuin Yhdysvallatkin ovat vahvasti sitoutuneita siihen, että osapuolet voivat jatkossakin päättää itse siitä, miten **julkisten palveluiden** tarjoaminen missäkin maassa

hoidetaan. Tämä tullaan varmistamaan sopimuksessa monin eri keinoin, samaan tapaan kuin muissakin EU:n vapaakauppasopimuksissa.

Julkiset palvelut

Julkiset palvelut on suljettu Euroopan komission neuvottelumandaatin ulkopuolelle. Molempien osapuolten pääneuvottelijat ovat lisäksi vahvistaneet korkealla tasolla, että julkiset palvelut tullaan sulkemaan pois sopimuksen katteesta. Molemmat osapuolet ovat tehneet näin myös aiemmissa sopimuksissaan. Julkisiksi palveluiksi katsotaan palvelut, joita ei tarjota kaupallisin perustein tai ei tarjota kilpailtaessa yhden tai useamman taloudellisen toimijan kanssa. Poissulku on kirjattu tarkoituksella yleisellä tavalla, jotta se jättäisi tilaa eri osapuolten erilaisille järjestelmille. Vastaavaa poissulkua on käytetty myös EU:n aiemmissa sopimuksissa sekä Maailman kauppajärjestön, WTO:n palvelukaupan yleissopimuksessa (General Agreement on Trade in Services, GATS) vuodesta 1995.

Sopimus koskee palvelukauppaa koskevien velvoitteiden osalta lähtökohtaisesti kaikkia palvelualoja (pl. julkiset palvelut), mutta sopimuksessa tehdään sitoumuksia jokaisen tuotantoalan osalta alakohtaisesti. EU ja Suomi ovat tehneet monia varaumia eri aloihin liittyen, joilla rajataan sitä, miten sopimuksen velvoitteet soveltuvat. Esimerkiksi sosiaali-, terveys- ja koulutuspalveluissa EU:n ja Suomen tekemät varaumat jättävät Suomelle laajat mahdollisuudet tuleviin toimiin niin julkisesti kuin myös yksityisesti rahoitettujen sosiaali- ja terveys- tai koulutuspalveluiden suhteen. Tämä on tärkeää, sillä esimerkiksi sosiaali- ja terveyspalvelut eivät aina ole sopimuksen määritelmän mukaisesti "puhtaasti julkisia" palveluita. EU:lla on sopimuksessa kattavat varaumat myös esimerkiksi veden ottoja ja jakelua koskien.

Suomi voi näin ollen itse päättää myös sellaisten julkisten palveluiden, joita ei sopimuksessa määritellä "puhtaasti julkisiksi", järjestämistavasta ja rahoituksesta. Tämä on kuitenkin tehtävä investointien kohtelusta annettujen, ja kaikkiin aloihin ja palveluihin soveltuvien velvoitteiden puitteissa. Sopimus ei velvoita yksityistämään julkisia palveluja, eikä sillä rajoiteta oikeutta palauttaa näitä palveluja kilpailutuksen jälkeen takaisin julkiseen tuotantoon. Lisäksi palveluiden laatua tai palveluntarjoajien pätevyyttä voidaan aina säännellä, kunhan se tehdään syrjimättömästi.

EU:n tekstiehdotus

EU:n virallinen ehdotus palvelukauppaa, investointeja ja sähköistä kaupankäyntiä koskevaksi tekstiksi annettiin heinäkuussa 2015 yhtä aikaa EU:n toisen markkinoillepääsytarjouksen kanssa (molemmat asiakirjat löytyvät komission verkkosivuilta). Tekstiehdotus sisältää muista sopimusneuvotteluista tuttuja aiheita, muun muassa investointien ja rajat ylittävien palveluiden kansallista kohtelua ja markkinoillepääsyä ja yritystoimintaan liittyvien henkilöiden maahantuloa koskevia ehtoja. EU ehdottaa myös velvoitteita esimerkiksi lupa- ja lisenssimenettelyiden syrjimättömyydestä sekä tiettyjen sektoreiden (toisin sanoen tietokonepalveluiden, posti- ja kuriiripalveluiden, televiestinnän, rahoituspalveluiden sekä kansainvälisen meriliikenteen) kilpailua edistävistä näkökohdista. Sopimus tullee sisältämään myös sähköistä kaupankäyntiä koskevia velvoitteita. Lisäksi sopimuksessa pyritään sopimaan raamit ammattipätevyyden vastavuoroista tunnustamista koskeville neuvotteluille.

Digitaaliseen talouteen liittyvät kysymykset ovat tärkeitä molemmille osapuolille. EU:n tavoitteena on luoda uusia sähköistä kauppaa koskevia sääntöjä, joilla helpotetaan digitaalista kauppaa osapuolten välillä. EU on ehdottanut muun muassa roskapostia, sähköistä tunnistamista ja sähköisiä allekirjoituksia sekä online-palveluiden lupia koskevia sääntöjä, joista on jo velvoitteita EU:n sisämarkkinoilla. Lisäksi ehdotetaan pysyvää sähköisen kaupan tullittomuutta. Henkilötietojen suojaamiseen liittyvät asiat tullaan rajaamaan sopimuksen ulkopuolelle.

Henkilöiden liikkuminen

Yritystoimintaan liittyvien henkilöiden maahantulon helpottamisessa on tähän mennessä käyty läpi osapuolten lähtökohtia. EU:n tavoitteena on helpottaa muun muassa korkeasti koulutettujen asiantuntijoiden, kuten arkkitehtien, liikkumista väliaikaisesti EU:sta Yhdysvaltoihin, esimerkiksi helpottamalla ammattipätevyyden vastavuoroista tunnustamista.

Työelämän säännöt palvelukauppaosiossa (työehtolauseke)

EU:n palvelukauppaa koskevaan markkinoillepääsytarjoukseen sisältyy muissakin EU:n sopimuksissa vakiintuneen käytännön mukaan niin sanottu **työehtolauseke**, joka mahdollistaa kaikkien yritystoimintaan liittyvien henkilökategorioiden valvonnan myös työehtojen suhteen. Lähdemme siis siitä, että kaikki palveluntarjoajat noudattavat Suomen lainsäädäntöä, myös he, jotka tulevat Suomeen tilapäisesti sopimuksen perustella esimerkiksi tiettyä projektia hoitamaan. Kauppasopimuksen alaisuudessa liikkuvat palveluntarjoajat ovat lähtökohtaisesti aina korkeasti koulutettuja tai muuten korkean asiantuntemuksen omaavia asiantuntijoita.

All other requirements of EU and Member States' laws and regulations regarding entry, stay, work and social security measures shall continue to apply, including regulations concerning period of stay, minimum wages as well as collective wage agreements. Commitments do not apply in cases where the intent or effect of their temporary presence is to interfere with, or otherwise affect the outcome of, any labour/management dispute or negotiation. +++